

# TRT REPERTUARINA KAYITLI BERGAMA TÜRKÜLERİNİN FARKLI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Tufan BAYDAN\*, Gözde YÜKSEL\*\*

*\*Yüksek Lisans Öğrencisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi,  
tufanbaydan35(at)gmail.com*

*\*\*Dr. Öğretim Üyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi,  
gozdecoskun(at)hotmail.com*

ÖZ

**Anahtar kelimeler:**  
*Türkü, Bergama,  
Müzik, Müzik  
Kültürü.*

Öz kültürel kaynaklarımızın bilimsel yöntemlerle araştırıldığı çalışmalar üretmek, milli kültürümüzün gelecek kuşaklara aktarılabilmesi, gelişebilmesi, uluslararası bir nitelik kazanabilmesi ve tanınabilmesi açısından önemlidir. Türkülerimiz ise özgün müzik kültürümüzün önemli bir kavram ve olgusudur. Buradan yola çıkarak araştırmanın genel amacı; Trt repertuarına kayıtlı Bergama türkülerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi olarak belirlenmiştir. Bu genel amaç çerçevesinde Trt repertuarına kayıtlı Bergama yöresine ait toplam 34 türkü sözlü sözsüz olma durumu, derleyen kişi, notaya alan kişi, karar sesi, makam ve usul değişkenlerine göre incelenmiştir. Araştırma kapsamında ele alınan türkülerin incelenmesi sırasında nitel araştırma yöntemlerinden “içerik analizi yöntemi” kullanılmıştır. Elde edilen bulguların yüzde frekans dağılımı alınmış, dağılımı gösteren tablolar be-timsel bir şekilde açıklanmıştır. Bergama türkülerinin incelendiği bu çalışmanın daha önce konuya ilişkin bir araştırma yapılmamış olması sebebiyle özgün, alan araştırmalarına katkı sağlayacağı bek-lendiğinden faydalı bir araştırma olduğu düşünülmektedir.

## TO ANALYSIS OF DIFFERENT VARIABLES REGISTERED TRT REPERTORY OF BERGAMA FOLK SONGS

ABSTRACT

**Keywords:**  
*Ballad, Bergama,  
Music, Musical  
Culture*

Producing studies, in which our original culture is researched by the scientific methods, is important in terms of being able to transfer our national culture to the next generations, its being able to develop, gain an international quality, and recognize. Our folk songs (ballads) are an important concept and phenomenon of our original musical culture. Setting off from here, the general aim of the study were determined as examining Bergama ballads recorded in TRT repertoire in terms of the different variables. In the framework of this general aim, 34 ballads belonging to Bergama locality, recorded in TRT repertoire, were examined in terms of being vocal or instrumental, compiling person, notating person, ordinance voice, and the variables of mode and tempo. During examination of the ballads dealt with in the scope of the study, “content analysis method”, among qualitative analysis method, was used. Percent frequency distribution of the findings obtained was taken, and the tables showing distribution were descriptively explained. Since this study, in which Bergama Ballads were examined, are expected to contribute to the original area studies due to the fact that any study was not earlier conducted on the subject, it is considered to be a useful study.

## 1. GİRİŞ

Müzik, bir sanat dalı olarak diğer tüm sanatlar- da olduğu gibi içerisinde barındırdığı zengin değerler ile toplumların geleceğine ışık tutan bir unsur olduğu kadar, içerisinde yeşerdiği toplumun özelliklerini taşıyan önemli bir iletkenidir. “Müzik eserleri, sadece bir ses sistemine değil, etnolojik bir yapıya bağlı sosyal davranışlara dayanır. Pek çok müzik ürünü, bir toplu- mun kimliğini oluşturan kültürün, simgeler ve davranış biçimleriyle dışa vurumudur” (Kaplan, 2005: 61). Türk halk müziği de bu dışa vurumun örnekleriyle bezenmiştir. “Ait olduğu toplumun kültürel özelliklerini en çok yansıtan müzik türü, şüphesiz halk müzikleridir. Halkın içinde doğmuş ve gelişmiş olan bu müzik, o top- lumun dili, aynası ve kimliği durumundadır” (Vural, 2011: 99). Her yörenin yaşayışı, acısı, tatlısı, geleneği, göreneği, örf ve âdeti, dağı, taşı farklı bir üslupla işlenmiştir halk ezgilerine ve türkülerine.

Türküler, Türk halk müziğinin toplumca en yay- gın bilinen ögesidir. Türkü, Türki kelimesinden gelişen ve “Türk’ e ait” anlamına gelen bu kelime genelde bü- tün kırık havalar (ritimli ezgiler) için kullanılmaktadır. Türkler’ in *Türkü*, Türkmenler’ in *Türkmani*, Varsaklar’ ın *varsak* adı ile anılan halk şarkılarının adıdır. Çoğun- lukla hece vezni, az olarak aruz vezni ile yazılmışlardır. Yapı olarak en önemli özellikleri, çoğunlukla tek cümleli ve bir bölümlü olmaları, ayrıca bezekli ve sekileme gös- termeleridir. Yine türkülerde genel olarak on zamanlıya kadar usuller kullanılmıştır. Ayrıca “Türkü” Türk Halk Edebiyatında bir şiir türüdür (Karahasan vd. 2003: 8). Türk Dil Kurumuna (2011:2402) göre ise Türkü “Hece ölçüsüyle yazılmış ve halk ezgileriyle bestelenmiş man- zume” şeklinde tarif edilmektedir.

Türküler yaşayan kültür unsurlarıdır, yani bir anlamda canlıdırlar. Doğar, az ya da çok yaşar ve ölürler. Türküler müzik araştırmacılarının elinde can bulup derlenirler. Derleme, Halk kültürlerinde yer alan müzik parçalarını saptama, ses kaydını gerçekleştirme, notaya alma, özelliklerini belirleme, sınıflandırma ve belgeğe mal ederek ilgililerin yararına açma çalışmasıdır (Say, 2005:146). Ülkemizde ilk derleme 1926-1929 yılları arasında İstanbul Konservatuvarı bü- yesinde yapılmıştır. İlk derleme çalışmasına, Yusuf Ziya Demirci, Rauf Yekta, Düm Turan, Ekrem Besim, Muhit- tin Sadak, Ferruh Arsunar, Abdulkadir İnan, Mahmut Ragıp Gazimihal ve Operatör Remzi Bey katılmışlardır. Derlenen ezgiler notaya alınarak on dört defter halin- de yayınlanmıştır. 1936’da Ankara’da kurulan Devlet Konservatuvarı bünyesinde 1937-1945 yılları arasında aralıksız dokuz yıl süren ikinci bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaya Muzaffer Sarısözen, Halil Bedii Yönetken, Ferit Alnar, Necil Kazım Akses, Vlvi Cemal Erkin, Nu- rullah Şevket Taşkıran, Mahmut Ragıp Gazimihal ve

Teknisyen Arif Etikan ile Ali Rıza Yetişen katılmışlardır. Yapılan bu derleme çalışmasında on bin civarında halk ezgisi toplanmıştır (Aksu, 2011:3).

İncelendiğinde, yapılan derleme çalışmaları ile derlenen türkülerin Trt repertuarında makam, usul, derleyen, notaya alan, yöre gibi özellikleri ile kayıt altına alınmış olduğu görülmektedir. Bu özellikler her bir türkünün kendine özgü öyküsünü müzikle ifade etmenin bir yoludur. Öyle ki her makam, her usul türkünün hikâyesini güçlendirirken ona ayrı bir duygu kazandırır.

Makam, “Anlam itibarıyla “yer”, “konum”, “du- rum”, “yerleşim”, “konumlanış” bildiren Arapça bir sözcüktür. Müzik diline önceleri “mahal/mevki/yer/ mevzi” gibi aynı veya benzer anlama gelen sözcüklerle birlikte girmiş; ancak süreç içinde kullanımı bakımın- dan yaygınlaşmak suretiyle diğerlerinden farklılaşarak, müziğe özgü teknik bir “terim” olma vasfı kazanmıştır. Makam, “belirli” özelliklere sahip bir perde veya ezgi- nin, GPD (Genel Perde Dizgesi) içindeki yer, konum ve durumunu belirtir. Makam müziğinde GPD’ de yer alan perdeler (başta tam perdeler olmak üzere), “üzerlerin- de” belirli ezgiler gelişmesine olanak tanır. Böylece ezgi açısından bazı perdelerin, diğerlerine göre “merkezi” bir nitelik kazanması ve diğerleri açısından da “bağ- lam” yaratması mümkün hale gelir. Makam, bu perde- sel merkezleşmelerle; merkezler etrafında gelişme gös- teren ezgisel oluşumlarla ve merkezlerin ezgi aracılığıyla birbirleriyle ilişkili hale gelişleriyle ilgilidir” (Öztürk, 2014: 17). Usul ise Say’a (2005:555) göre belirli kalıplar içerisinde tekrarlanan, nağmelerin ölçülebilmesini sağ- layan vuruş kalıplarının tümüne verilen isimdir.

Bu araştırmada Trt Repertuarına Kayıtlı Berga- ma Türküleri incelendiğinden Bergama ya özel bilgi- lerin; adının kökeni, tarihi ve coğrafi yapısı ile ilgili öz bilgilere de yer verilmek istenmiştir.

### 1.1. Bergama

Bergama, birçok uygarlığa ev sahipliği yaparak tarihin her döneminde dünya kültürlerine açılan bir kapı görevi üstlenmiştir. Bergama Krallığı döneminde kalmayıp, antik dönem medeniyetlerini, sağlık, tıp, şe- hir mimarlığı ve şehir yasaları, kütüphanesi, yazılı kül- türün en önemli parçası parşömeni icat edip insanlığa kazandırmış ve bu kültürleri beslemiştir (Güngör, 2005: 6).

Bergama’nın ilk adı, Pergamos (Pergamon)dur. Latince Pergamum, Fransızcada Pergame olarak yazıl- maktadır. Dilbilimciler tarafından yapılan yeni araştı- rmalarda nd- ya da nth-Ve ss-li yer adlarının Anadolu damgası taşıdığı saptanmıştır. Asıl kök olan perg ile amo kökü Anadolu dillerinde sıkça karşılaşılan yerel

sözcüklerdendir(Aydın, 2003: 10).

Bergama, prehistorik dönemlerden beri yerleşim alanı olarak kullanılmış, Ege Bölgesi'nin kuzeybatısında yer alan Bakırçay havzasında kurulmuş, İzmir'e bağlı bir

ilçedir. Doğusunda Soma (Manisa) ve Kınık, batısında Ayvalık (Balıkesir) ve Dikili, kuzeyinde Burhaniye (Balıkesir) ve İvrindi (Balıkesir), güneyinde Aliağa ile çevrilidir. Güneybatı tarafında Ege Denizi sahili yer alan Bergama, İzmir il merkezine 107 km mesafede olup, İzmir'in 30 ilçesi arasında yüzölçümü bakımından en geniş ilçesidir. 114 köyü ve 5 beldesi bulunan Bergama'nın günümüzdeki nüfusu 101158'dir (60559 merkez, 40599 beldeler ve köyler) (Eriş, 1990: 19).

### 1.2.Araştırmanın Amacı

Türkülerimiz toplumumuzun yaşam öyküsünü, gelenek ve göreneğini büyük ölçüde yansıtan önemli unsurlardandır. Türkülerimizin dokusunu bilmek, onları mevcut dokuyu korumak suretiyle çağın anlayışına, yeniliklerine uygun olarak performans, eğitim –öğretim, kompozisyon vb. alanlara taşımak ise değerlerimize sahip çıkmak olarak düşünülmelidir. Bunu sağlıklı gerçekleştirebilmek adına türkülerini bölgesel olarak ele almak, araştırmak, analiz etmek onları tam anlamıyla tanımak ve tanımlamak için gereklidir. Ayrıca türkülerimiz yöresel kültürdeki farklılıklar ile doğrudan ilişkili olarak birbirinden farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıkların bilimsel olarak ortaya konması ileri dönem araştırmalarına katkı sağlayacağı gibi, halk kültürümüzün daha bilinçli tanıtılmasında önemli bir rol oynayacaktır. Buradan yola çıkarak bu araştırmada Bergama yöresine ait Trt repertuarına kayıtlı türkülerin farklı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmış bu genel amaca ulaşabilmek için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Bergama Türkülerinin sözlü ve sözsüz olma durumuna göre dağılımı nedir?
2. Bergama Türkülerinin derleyen kişi bakımından dağılımı nedir?
3. Bergama Türkülerinin notaya alan kişi bakımından dağılımı nedir?
4. Bergama Türkülerinin makam özelliği bakımından dağılımı nedir?
5. Bergama Türkülerinin usül özelliği bakımından dağılımı nedir?
6. Bergama Türkülerinin karar sesi bakımından dağılımı nedir?

### 1.3. Araştırmanın Önemi

Öz kaynaklarımızın bilimsel yöntemlerle araştırıldığı çalışmalar üretmek, milli kültürümüzün gelecek kuşaklara aktarılabilmesi, gelişebilmesi, uluslararası bir nitelik kazanabilmesi ve tanınabilmesi açısından önemlidir. Bergama türkülerinin çok yönlü inceleneceği bu çalışma daha önce yöre türkülerine yönelik bir araştırma yapılmamış olması sebebiyle özgün, alan araştırmalarına katkı sağlayacağı düşünüldüğünden faydalı bir araştırmadır. Ayrıca araştırmanın, Bergama türkülerini doğrudan veya dolaylı olarak konu alabilecek ileri dönem çalışmalarına da kaynak olabileceği düşünülmektedir.

## 2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın genel amacına ulaşmak için belirlenen soruların cevaplarına ulaşmada izlenen yol; araştırma modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması, verilerin analizi alt başlıklarında tanımlanmaya çalışılmıştır.

### 2.1. Araştırma Modeli

Araştırma betimsel niteliktedir. "Betimsel (descriptive) araştırmalar, verilen bir durumu olabildiğince tam ve dikkatli bir şekilde tanımlar."(Büyüköztürk vd. 2014: 22). Araştırmada araştırma konusuna ilişkin durumun kapsamlı bir şekilde araştırılmak istenmesi sebebiyle tarama modeli benimsenmiştir. "Tarama modelleri, geçmişte ya da günümüzde mevcut olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Tarama modellerinde araştırma konusu olan olay, kişi veya nesne, içinde bulunduğu koşul içerisinde olduğu gibi tanımlanır" (Karasar, 2006: 77).

### 2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, Trt Repertuarına kayıtlı Bergama yöresine ait 34 türküden oluşmaktadır.

### 2.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada elde edilen veriler bu alanla ilgili tez, makale, bildiri, sempozyum, dergi, kitap ve ses kayıtları taranarak toparlanmış, türkülerin makam, usul, karar ses özelliklerinin belirlenmesinden sonra, yapılan incelemenin uygunluğu uzman onayı ile gözden geçirilmiştir.

### 2.4. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında ulaşılan belgeler doküman analizi yöntemi ile incelenmiş alt problemlere uygun olarak gruplandırılmıştır. "Doküman incelemesi araştırılması hedeflenen olgu ya da olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamakta-

dır. Doküman incelemesi, bir araştırma problemi hakkında belirli zaman dilimi içerisinde üretilen dokümanlar ya da ilgili konuda birden fazla kaynak tarafından ve değişik aralıklarla üretilmiş dokümanların geniş bir zaman dilimine dayalı analizini olanaklı kılmaktadır” (Yıldırım vd, 2002: 140-143).

Araştırma kapsamında ele alınan türkülerin incelenmesi sırasında nitel araştırma yöntemlerinden “içerik analizi yöntemi” kullanılmıştır. İçerik analizi yalnızca metinler üzerinde kullanılan bir teknik değildir. Öğrenci resimleri gibi görsellerin ve televizyon programları, çekimlerin incelenmesinde de kullanılır. Metinler yalnızca, kitap bölümü, mektup, tarihsel dokümanlar, gazete başlıkları ve yazıları gibi düşünülmemelidir. Görüşmeler, tartışmalar, konuşmalar, sohbetler, tiyatro gösterileri içerik analizi tekniği kullanılarak incelenebilir.(Büyüköztürk vd., 2014: 240-241). “Her türden kitap, dergi, gazete vb. yayınlar, medyadaki haberler ve programlar, filmler, bildiriler, konuşmalar, anket ve röportajlar, afiş ve posterler, tartışma metinleri, reklamlar, müzik eserleri gibi olgular içerik analizi yöntemiyle incelenebilir”(Arıkan, 2007: 94). Araştırmada içerik analizi Trt repertuarına kayıtlı 34 türkü üzerinde yapılmış, elde edilen veriler yüzde frekans dağılımları alınarak tablolastırılmış ve betimsel bir şekilde yorumlanmıştır.

### 3. BULGULAR ve YORUM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın genel amacına ulaşmak için belirlenen sorulara ilişkin bulgu ve yorumlar araştırma amaçlarında belirlenen sıraya uygun olarak aktarılmıştır.

#### 3.1. Trt Repertuarına Kayıtlı Bergama Türkülerinin Sözlü Sözsüz Olma Durumuna Göre Dağılımı Nedir? Sorusuna İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 1 ‘de Bergama yöresine ait türkülerin sözlü ve sözsüz olma durumuna göre dağılımı yer almaktadır.

**Tablo 1.Trt Repertuarında Yer Alan Bergama Türkü’lerinin Dağılımı**

| BERGAMA TÜRKÜLERİ | f  | %    |
|-------------------|----|------|
| SÖZLÜ ESER        | 23 | 67,6 |
| SÖZSÜZ ESER       | 11 | 32,3 |
| <b>Toplam</b>     | 34 | 100  |

TRT Türk Halk Müziği repertuarında Bergama yöresine ait 34 tane türkü kayıtlıdır. Bunların 23’ü “Sözlü” (%67,66), 11’si de “Sözsüz”(32,34) eserdir. Türkülerin dağılımına bakıldığında “Sözlü” yazılmış türkülerin ağırlıkta, olduğu görülmektedir.

#### 3.2. Trt Repertuarına Kayıtlı Bergama Türkü’lerinin Derleyeni Bakımından Dağılımı Nedir? Sorusuna İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 2 ‘de Bergama yöresine ait türkülerin derleyen kişilere göre dağılımı yer almaktadır.

**Tablo 2.Trt Repertuarına Kayıtlı Bergama Türkü’lerinin Derleyeni Bakımından Dağılımı**

| DERLEYEN                     | f  | %    |
|------------------------------|----|------|
| MEHMET ALİ ÇEVİK             | 8  | 23,5 |
| MUZAFFER SARISÖZEN           | 7  | 20,5 |
| TRT MÜZİK DAİ. BŞK. THM MD.  | 5  | 14,7 |
| DURMUŞ YAZICIOĞLU            | 3  | 8,8  |
| ANKARA DEVLET KONSERVATUVARI | 3  | 8,8  |
| BANT                         | 2  | 5,8  |
| HAVVA ÖZCAN                  | 1  | 2,9  |
| AHMET YAMACI                 | 1  | 2,9  |
| MUSTAFA GÜNAYDIN             | 1  | 2,9  |
| TALİP ÖZKAN                  | 1  | 2,9  |
| HALİL BEDİİ YÖNETKEN         | 1  | 2,9  |
| HAMİT ÇİNE                   | 1  | 2,9  |
| <b>Toplam</b>                | 34 | 100  |

TRT Türk Halk Müziği Repertuarında yer alan Sözlü ve Sözsüz (Çalgısal) Bergama Türkülerinin Derleyenlerine bakıldığında 34 türkü içerisinde; “MEHMET ALİ ÇEVİK” 8 (%23,5), “Muzaffer SARISÖZEN” 7 (%20,5), “TRT Müzik Dai. Bşk. Thm Md.” 5(%14,7), “Durmuş YAZICIOĞLU” 3 (%8,8), “Ankara Devlet Konservatuvarı” 3 (%8,8), “Bant’ tan” 2 (%5,8), “Havva ÖZCAN” 1(%2,9), “Ahmet YAMACI” 1 (%2,9), “Mustafa GÜNAYDIN” 1 (%2,9), “Talip ÖZKAN” 1 (%2,9), “Halil Bedii YÖNETKEN” 1 (%2,9), “Hamit ÇİNE” 1 (%2,9)dir. Bergama Türküleri’niDerleyenlerin dağılımına bakıldığında Mehmet Ali ÇEVİK ve Muzaffer SARISÖZEN’in Trt Repertuarına giren Bergama Türkülerini Derleyerek Bergama’nın müzik kültürüne daha fazla katkı sağladıkları gözlenmiştir.

#### 3.3Trt Repertuarına Kayıtlı Bergama Türkülerinin Notaya Alan Kişi Bakımından Dağılımı Nedir? Sorusuna İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 3 ‘te Bergama yöresine ait türkülerini notaya alan kişilere göre dağılımı yer almaktadır.

**Tablo 3. Trt Repertuarına Kayıtlı Bergama Türkülerinin Notaya Alan Kişi Bakımından Dağı-**

## İlmi

| NOTAYA ALAN KİŞİ     | f         | %          |
|----------------------|-----------|------------|
| FERUDUN CAN          | 8         | 23,5       |
| MUZAFFER SARISÖZEN   | 7         | 20,5       |
| ALTAN DEMİREL        | 5         | 14,7       |
| DURMUŞ YAZICIOĞLU    | 3         | 8,8        |
| ALİ FUAT AYDIN       | 2         | 5,8        |
| MUSTAFA GÜNAYDIN     | 1         | 2,9        |
| NİHAT ÖZÇOBAN        | 1         | 2,9        |
| AHMET YAMACI         | 1         | 2,9        |
| HAMİT ÇİNE           | 1         | 2,9        |
| YAŞAR AYDAŞ          | 1         | 2,9        |
| HALİL BEDİİ YÖNETKEN | 1         | 2,9        |
| ERKAN SÜRMEN         | 1         | 2,9        |
| TALİP ÖZKAN          | 1         | 2,9        |
| ATEŞ KÖYOĞLU         | 1         | 2,9        |
| <b>Toplam</b>        | <b>34</b> | <b>100</b> |

TRT Türk Halk Müziği Repertuarında yer alan Sözlü ve Sözsüz (Çalgısal) Bergama Türkülerinin Notaya Alan Kişilerin Dağılımına bakıldığında 34 türkü içerisinde; “Ferudun CAN” 8 (%23,5), “Muzaffer SARISÖZEN” 7 (%20,5), “Altan DEMİREL” 5 (%14,7), “Durmuş YAZICIOĞLU” 3 (%8,8), “Ali Fuat AYDIN” 1 (%2,9), “Ahmet YAMACI” 1 (%2,9), “Mustafa GÜNAYDIN” 1 (%2,9), “Talip ÖZKAN” 1 (%2,9), “Halil Bedii YÖNETKEN” 1 (%2,9), “Hamit ÇİNE” 1 (%2,9), “Nihat ÖZÇOBAN” 1 (%2,9), “Yaşar AYDAŞ” 1 (%2,9), “Erkan SÜRMEN” 1 (%2,9), “Ateş KÖYOĞLU” 1 (%2,9) dur. Bergama Türkü’lerinin Notaya Alan Kişilerin dağılımına bakıldığında Ferudun Can ve Muzaffer SARISÖZEN’in Trt Repertuarına giren Bergama Türkülerini Notaya alarak Bergama’nın müzik kültürüne daha fazla katkı sağladıkları gözlenmiştir.

### 3.4 Trt Repertuarına Kayıtlı Bergama Türkü’lerinin Makam Özelliği Bakımından Dağılımı Nedir? Sorusuna İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 4 ‘te Bergama yöresine ait türkülerin makam özelliklerine göre dağılımı yer almaktadır.

**Tablo 4. Trt Repertuarında Yer Alan Bergama Türküleri’nin Makam Özelliği Bakımından Dağılımı**

| MAKAMLAR               | f         | %          |
|------------------------|-----------|------------|
| MUHAYYER               | 3         | 8,8        |
| GERDÂNİYE              | 2         | 5,8        |
| HÜSEYNÎ                | 6         | 17,6       |
| HÜZZAM                 | 2         | 5,8        |
| HİCAZKAR               | 2         | 5,8        |
| HİCAZ                  | 2         | 5,8        |
| ZİRGÜLELİ HİCAZ        | 1         | 2,9        |
| SABÂ                   | 1         | 2,9        |
| NİKRİZ                 | 1         | 2,9        |
| MUHAYYERKÜRDÎ          | 1         | 2,9        |
| EVİÇ                   | 1         | 2,9        |
| KARCIĞAR               | 3         | 8,8        |
| ZEMZEME                | 1         | 2,9        |
| KÜRDÎ                  | 1         | 2,9        |
| MAHUR                  | 1         | 2,9        |
| UŞŞAK-KARCIĞAR         | 1         | 2,9        |
| HÜZZAM-SEGÂH           | 1         | 2,9        |
| HÜSEYNÎ-SABA           | 1         | 2,9        |
| HÜSEYNÎ-HİCAZ KARCIĞAR | 2         | 5,8        |
| RAST                   | 1         | 2,9        |
| <b>Toplam</b>          | <b>34</b> | <b>100</b> |

TRT Türk Halk Müziği Repertuarında yer alan Sözlü Bergama Türkülerinin Makam dağılımına bakıldığında 34 türkü içerisinde; Muhayyer makamında 3 (%8,8), Gerdaniye makamında 2 (%5,8), Hüseyini makamında 6 (%17,6), Hicaz makamında 2 (%5,8), Sabâ makamında 1 (%2,9), Nikriz makamında 1 (%2,9), Muhayyerkürdi makamında 1 (%2,9), Hüzzam makamında 2 (%5,8), Eviç makamında 1 (%2,9), Karcıgar makamında 3 (%8,8), Zirgüleli hicaz makamında 1 (%2,9), Zemzeme makamında 1 (%2,9), Rast makamında 1 (%2,9), Kürdi 1 (%2,9), Hicazkar 2 (%5,8), Mahur makamı 1 (%2,9), türkünün olduğu, bazı türkülerin ise iki makam üzerine; Uşşak-Karcıgar 1 (%2,9), Hüzzam-Segâh 1 (%2,9), Hüseyini-Sâba 1 (%2,9), Karcıgar-Zemzeme makamında 1 (%2,9), türkünün olduğu, bir tane türkü ise üç makam üzerine; Hüseyini-Hicaz –Karcıgar 1 (%2,9), yazıldığı görülmektedir. Bergama Türküleri’nin makamsal dağılımına bakıldığında hüseyini makamında bestelenmiş

eserlerin diğer makamlara göre sayı olarak fazla olduğu, Bergama yöresi türkülerinin makamların çeşitliliği bakımından zengin bir repertuara sahip olduğu gözlenmiştir.

#### 1.5 Trt Repertuarına Kayıtlı Bergama Türkü'lerinin Usül Özelliği Bakımından Dağılımı Nedir? Sorusuna İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 5 'te Bergama yöresine ait türkülerin Usül özelliklerine göre dağılımı yer almaktadır.

**Tablo 5. Trt Repertuarında Yer Alan Bergama Türkülerinin Usül Özelliği Bakımından Dağılımı**

| USÜLLER       | f  | %    |
|---------------|----|------|
| AKSAK         | 11 | 32,3 |
| OYNAK         | 7  | 20,5 |
| AĞIR AKSAK    | 8  | 23,5 |
| AĞIR OYNAK    | 2  | 5,8  |
| SOFYAN        | 5  | 14,7 |
| NİM SOFYAN    | 1  | 2,9  |
| <b>Toplam</b> | 34 | 100  |

TRT Türk Halk Müziği Repertuarında yer alan 34 Bergama türküsünün usulüne bakıldığında 11 türkünün usulünün "Aksak" (%32,3), 7 türkünün usulünün "Oynak" (%20,5), 8 türkünün usulünün "Ağır Aksak" (%23,5), 2 türkünün "Ağır Oynak" (%5,8), 5 türkünün usulünün "Sofyan" (%17,39), 1 türkünün usulünün "Nim sofyan" (%2,9) olduğu görülmektedir. Türkülerin makamsal dağılımına bakıldığında "Aksak", "Oynak" ve "Ağır Aksak" usulde yazılmış türkülerin ağırlıkta, "Ağır Oynak" ve "Nim Sofyan" usulünde yazılmış türkülerin azınlıkta olduğu söylenebilir.

#### 1.6 Trt Repertuarına Kayıtlı Bergama Türkülerinin Karar Sesi Bakımından Dağılımı Nedir? Sorusuna İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 6 'da Bergama yöresine ait türkülerin karar seslerine göre dağılımı yer almaktadır.

**Tablo 6. Trt Repertuarında Yer Alan Bergama Türkü'lerinin Karar Sesi Bakımından Dağılımı**

| KARAR SES | f  | %    |
|-----------|----|------|
| LA        | 25 | 73,5 |
| SOL       | 5  | 14,7 |
| Sİ        | 3  | 8,8  |

| FA#           | 1  | 2,9 |
|---------------|----|-----|
| <b>Toplam</b> | 34 | 100 |

34 Bergama yöresine ait türkülerin karar seslerine bakıldığında 25 türkünün karar sesi 'La' (%75,5), 5 türkünün karar sesi 'Sol' (%14,7), 3 türkünün karar sesi 'Si' (%8,8), yalnızca 1 türkünün karar sesi ise 'fa#' (%2,9) dir. Trt Türk Halk Müziği Repertuarında yer alan Bergama Türkülerinin karar seslerine bakıldığında birçok türkünün 'La' kararlı olduğu görülmektedir.

#### 4. SONUÇ

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen bulgulara dayalı olarak ulaşılan sonuçlar belirtilmiştir. Buna göre araştırma sonucunda; Trt repertuarında Bergama yöresine ait 34 adet türkünün olduğu, Bergama yöresine ait türkülerin 23'ü sözlü 11 ise çalgısal olduğu, Mehmet Ali ÇEVİK ve Muzaffer SARISÖZEN'in Trt Repertuarına giren Bergama türkülerini Derleyerek Bergama'nın müzik kültürüne katkı sağladıkları, Ferudun Can ve Muzaffer SARISÖZEN'in Trt Repertuarına giren Bergama türkülerini Notaya alan kişi olarak Bergama'nın müzik kültürüne katkı sağladıkları, Bergama türkülerinin makamlara göre dağılımında "Hüseyni" makamında bestelenmiş eserlerin diğer makamlara göre sayıca fazla olduğu, Bergama yöresi türkülerinin makamların çeşitliliği (Muhayyer, Gerdaniye, Hüzzam, Hicazkâr, Hicaz, Zirgüleli Hicaz, Saba, Nikriz, Muhayyer Kürdi, Eviç, Karcıgar, Zemzeme, Kürdi ) bakımından zengin bir repertuara sahip olduğu, Bergama türkülerinin usullerinin dağılımına bakıldığında "Oynak" ve "Ağır Aksak" usulde yazılmış türkülerin ağırlıkta olduğu, Bergama türkülerinin karar seslerine bakıldığında birçok türkünün 'La' kararlı olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Araştırmada Bergama türkülerini farklı müzikal değişkenler açısından incelemiş ve yukarıda belirtilen sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda benzer alan araştırmaları incelikte gözden geçirilmiş ve bazı önemli hususlar dikkat çekmiştir; Araştırmalar içerisinde farklı yöre türkülerini ele alan çalışmalar; Ordu (Akdeniz, 1995), Ağrı (Terzioğlu, 2015), Azerbaycan (Tatlıbal, 2016), Elazığ- Harput (Yücesu, 1997), Kütahya (Karagenç, 1999), Silifke (Erol, 2012), Taşkent- Konya (Camgöz, 2011), Teke- Muğla (Gök, 2011) mevcuttur. Araştırmaların ortak yönü bu çalışmada olduğu gibi kültürel değerlere ait unsurların ayrıntılı olarak incelenmesi, kuşaktan kuşağa aktarılabilmesi, eğitim ve icra gibi alanlara yönelik olarak farklı bakış açılarının geliştirilebilmesi genel amacından yola çıkmıştır.

Diğer taraftan ülkemizde her yörenin kendine has dokusu sebebiyle farklılaşmış geleneksel müziğinin olduğu bilinen bir gerçektir. Bu noktada henüz ele

alınmamış farklı yörelere ait türkülerin incelenmesi ve bu çalışmaların geliştirilerek sürdürülmesi önemli bir ihtiyaçtır. Bu araştırma, Bergama türkülerini ele alarak yöresel anlamda ve araştırmada belirtilen sınırlar dâhilinde alana katkı sağlamaya çalışmıştır. Bunun yanı sıra türkülerimiz yalnızca müzikal öğeler bakımından değil aynı zamanda edebi bakımdan da oldukça zengin bir yapıya sahiptir. Her bir yörenin deyişi, sevinç, acı, hasret vb. duyguları dile dökme biçimi farklılık göstermektedir. Bu durum edebiyat hatta sosyoloji alan uzmanlarının çalışmalarına konu olabilir. Sonucunda hem müzikal hem sosyolojik hem edebi bir alanlar kavuşması, alanlar dayanışması sağlanarak, nitelikli ve yenilikçi yazılı kaynaklarımız zenginleştirilebilir.

## KAYNAKLAR

Arıkan, R.(2007). *Araştırma Teknikleri ve Rapor Hazırlama*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım

Akdeniz, Ç.(1995). *Ordu Türkülerinde Analiz Çalışması*. İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

Aksu, C. (2011). *Folklorumuzda Türkü Derlemeciliği*. Millî Folklor Dergisi 41: 66-68

Aydın, U.(2003). *Bergama Uygurlık Tarihi Bakırçay Üçlemesi*. İzmir: Bergama Ticaret Odası Yayınları

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (16. Baskı) Ankara: Pegem Akademi

Camgöz, N.(2011). *Taşkent'ten Derlenen Türküler ve Trt Repertuarında Bulunan Konya Türküleri İle Muka-yesesesi*. İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Müziği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İstanbul

Eriş, E. (1990). *Bergama Uygurlık Tarihi*. İzmir: Bergama Belediyesi Kültür Yayınları

Erol, O.(2012). *Silifke Halk Oyunlarında Yer Alan Türkülerin Konuları- Silifke Türkülerindeki Motifler ve Semboller*. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Konya.

Gök, S.(2011). *Teke Yöresi ve Muğla Zeybeklerinin Tür, Ayak, Tavrı,Usül ve Söz Yönünden İncelenmesi*. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel sanatlar Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Konya.

Güngör, Y. (2005) *Bergama Krallık Kültü*.Bergama: Bergama Belleten-14

Kaplan, A.(2005). *Kültürel Müzikoloji*, İstanbul: Bağlam Yayınları

Karasar, N. (2006). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (17. Baskı). Ankara: Nobel

Karahasan, F. Karahasan, T. H.(2003). *Duygu Dolu Gönül Sesi Türkülerimiz*. İstanbul: Alkım

Karagenc, M.(1999). *Trt Repertuarında Bulunan Kütahya Türkülerinin Makam-Ayak,Tür ve Usül Yönünden İncelenmesi*. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Bilimler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İzmir.

Öztürk, M.( 2014). *Makam Müziğinde Ezgi ve Makam İlişkisinin Analizi ve Yorumlanması Açısından Yeni Bir Yaklaşım: Perde Düzenleri ve Makamsal Ezgi Çekirdekleri*. İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Say, A.(2005). *Müzik Ansiklopedisi*. I. Ankara: Müzik Ansiklopedisi

Say, A.(2005). *Müzik Ansiklopedisi*. II. Ankara: Müzik Ansiklopedisi

Say, A.(2005). *Müzik Ansiklopedisi*. III. Ankara: Müzik Ansiklopedisi

Say, A.(2005). *Müzik Sözlüğü*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi

Şahin, F.(2016). *Kars Türkülerinin Dilin Dört Temel Becerisi Açısından İncelenmesi*. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Erzurum.

Tatlıbal, B.(2016). *Trt Repertuarına Girmiş Azerbaycan Türkülerinin Müzikal Analizi*. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Musikisi Programı Yüksek Lisans Tezi. Haliç.

sek Lisans Tezi. İstanbul.

TDK. (2005). Türkçe Sözlük, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

Terzioğlu, A.(2015). *Ağrı Yöresinde Kayıt Altına Alınmamış Türkülerin Derlenerek Eğitim Müziği Açısından İncelenmesi*. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Erzurum.

Vural, F.(2011). *Türk Kültürünün Aynası: Türküler*, e-Journal of New World Sciences Academy Volume: 6, 397-411

Yücesu, O.(1997). *Elazığ – Harput Türküleri*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halk Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Yıldırım,A. Şimşek, H.(2002). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık